
Marie Heřmanová: Antropologové jsou často lepší než vystudovaní novináři

---

Marie Heřmanová, absolventka bakalářského oboru [Studium humanitní vzdělanosti](#) a také navazujícího magisterského oboru [Obecná antropologie – Integrální studium člověka](#) na Fakultě humanitních studií UK, kde momentálně dokončuje doktorandské studium. Zaměřuje na oblast migrace, médií a antropologie města. Pracovala jako mediální koordinátorka Programu migrace společnosti Člověk v tísni, v současné době působí v nadaci Open Society Fund Praha, kde má na starosti komunikační a koordinační aktivity v oblasti migrace a uprchlictví. Pravidelně spolupracuje s různými neziskovými organizacemi v oblasti migrace a mediální komunikace, píše do médií a působí jako tisková mluvčí českých dobrovolníků, kteří pomáhají uprchlíkům na Balkánské trase.

Na FHS jsi absolvovala bakalářské studium. Byla to tvoje první volba?

Jo, já myslím, že byla. Ono je to sice dávno, co jsem se hlásila na bakaláře, ale myslím, že byla. Ten hlavní důvod byl – ono to bude znít blbě – ale nevěděla jsem, co chci, věděla jsem, že chci dál studovat. Líbilo se mi, že tam je toho víc, že se nemusím zaměřit na jednu věc, že je to takový vlastně ještě prodloužený gympl – že si o těch humanitních oborech můžu udělat hlubší obrázek a pak se zorientovat. Takže asi kvůli tomu hlavně to byla tehdy první volba.

Jak jsi se o fakultě tehdy dozvěděla?

No, tak to si taky přesně nepamatuji, ale na gymplu jsme měli všichni, jak se tomu říkalo – učitelské listy. Protože ještě tehdy nefrčel tolik internet. :) Tam býval seznam všech vysokých škol, data a věci ohledně přijímacího řízení. My jsme si to všichni procházeli. Věděla jsem, že chci do Prahy a že chci na nějakou humanitní fakultu, takže z toho vycházelo FSV, FHS nebo Filosofická fakulta. Takže to asi bylo takovou vylučovací metodou.

Když jsi přišla na FHS, jak ses sžila se systémem určité anonymity na fakultě?

Mně tohle asi docela vyhovovalo. Myslím, že je to hodně individuální podle toho, jak je člověk nastavený. Jednak jsem znala nějaké lidi z Českých Budějovic, odkud jsem a kteří se mnou šli také na FHS studovat, nějaké lidi jsem potkala na přednáškách a hlavně pro mě asi tohle nebylo tak důležité. Mě opravdu zajímalo studium jako takové a mám dojem, že jsem tím nijak netrpěla. Nepřišlo mi to podstatné. Je pravda, že člověk na každé přednášce potkává úplně jiné lidi, takže si tam nevytváří nějaké dlouhodobější skupiny, ale já jsem měla možná tu výhodu, že nejsem z Prahy a bydlela jsem na koleji. Na koleji vždycky člověk v nějaké sociální skupině je, takže mi to vyhovovalo.

Vzpomeň si na nějaký předmět z bakaláře, který tě nejvíc bavil?

Já jsem chodila na strašně různorodé předměty, ale hodně mě bavila filosofie na bakaláři, vlastně i bakalářku jsem psala filosofickou, konkrétně mě bavila antická filosofie. Na bakaláři jsem taky objevila antropologii, měli jsme nějaký úvod do antropologie a to mě úplně nadchlo. Hodně mě taky bavilo takové to čtení a interpretace textů, protože ráda čtu i píšu. Chodila jsem i na různé obskurní předměty typu *Biblická hebrejščina*. To si pamatuju dobře, že to bylo takové naražení na moje limity – byla jsem úplně nejhorší z celé skupiny a vůbec jsem se nedokázala naučit ani tu abecedu. To bylo takové velké selhání. Ale přišlo mi super, že tam tahle možnost je, že se něco takového můžu zkusit naučit.

Vzpomeneš si, s čím jsi měla při studiu naopak největší problém?

Pamatuji se, že v prvním ročníku jsme měli všelijaké úvody do psychologie, sociologie, ekonomie. Třeba ta ekonomie mě fakt hodně nebavila. Nepřišla mi vůbec dobrá učebnice, pamatuji si, že mi přišla jednostranná. Přišlo mi, že se učím jen nějaký věci nazpaměť a, i když ekonomie je možná zajímavá věda, tak tam vůbec nebyl prostor tomu nějak porozumět. Bylo to takové biflování. Pak si také pamatuju, že jsem dělala nějakou atestaci – myslím, že to byly Kulturní dějiny – to byly zajímavé věci, ale způsob, jakým se to zkoušelo – řekněte mi, co jste četla na straně třicet dva ve třetím odstavci... Bylo to asi šest knížek, mytologie, kulturní dějiny – ty byly hrozně zajímavé knížky, ale zkouška byla pověstná tím, že to není vůbec, že by si člověk o tom nějak popovídal, bylo to jen biflování. To mi přišlo hrozně zbytečné. A když se pak zamyslím nad magistrem a bohužel i nad doktorátem, tak mi vadí, že se to občas opakuje, jsou tam takové kanonické knížky, které jsou třicet let staré a dávno překonané a lidi podle nich učí a zkoušejí, i na tom doktorátu je nutí nás číst a učit se je nazpaměť. To je úplně zbytečné a s tím mám problém do dneška.

Dostaly jsme se k tomu, že jsi na FHS absolvovala magistra. Zajímalo by mě, jestli si třeba uvažovala o tom, že by si šla na jinou školu nebo fakultu.

Já jsem se hlásila i jinam. Mě hodně bavila i ta filosofie, takže jsem se hlásila přímo na Filosofickou fakultu na filosofii a religionistiku. Měla jsem víc přihlášek, ale věděla jsem, že chci na tu antropologii. Právě během bakalářského studia jsem zjistila, že to je to, co mě baví a co chci dělat. Takže jsem si dala víc přihlášek, ale měla jsem docela jasno. A ta antropologie byla v Praze tehdy jen na FHS. Do Plzně jsem nechtěla. Během bakaláře i magistra jsi byla v cizině na studijním pobytu.

V čem to tam bylo jiné než na FHS? Byl to pro tebe šok?

Na bakaláři jsem byla v Paříži a tam to pro mě až takový šok nebyl. Ono student na Erasmu nemá zas až takovou šanci proniknout do systému studia, hodně zůstává zase mezi ostatními mezinárodními studenty. Tam to byla obrovská fakulta se spoustou různých menších oborů a studenti si to taky skládali dohromady, takže tam nebylo jasné, kdo studuje jaký obor a já jsem měla taky na výběr, takže to bylo podobné, jako jsem byla zvyklá z Prahy. Potom během magistra jsem byla v Mexiku a to trochu šok byl, ale zase to bylo něco trochu jiného. Jela jsem tam dělat výzkum, takže já jsem na té univerzitě měla jen konzultanta, který mi podepisoval papíry a hlídal, co tam dělám, supervizoval ten výzkum. Nechodila jsem tam na přednášky, hlavně jsem dělala výzkum.

Neuvažovala jsi o tom, že bys celé studium přesunula do zahraničí?

No, uvažovala hodněkrát a někdy mě i mrzí, že jsem to neudělala. Hlavně ten doktorát – a to není jen o FHS, to je o podmínkách doktorandů v Čechách obecně a naštěstí se o tom docela hodně mluví poslední dobou. Z mého pohledu je to fakt velký problém, já ještě ten doktorát nemám hotový, trvá mi to strašně dlouho, teď už se teda blížím k závěru, ale celou dobu jsem u toho pracovala na plný úvazek a celou dobu mi to i sem tam někdo dával takzvané vyžrat, že pracuji a nevěnuji se tomu studiu. Někteří učitelé mají pochopení a snaží se studenty podpořit v tom, aby to nějak zvládali, ale obecně mi přijde nerealistické, že se předpokládá, že to studenti zvládnou za to mizerné doktorandské stipendium – číst, psát, publikovat, dělat výzkum a k tomu nějak přežít. To není o skromnosti, z toho se prostě vyžít nedá. Já jsem neměla nějaký jasné představy o své kariéře, ale fakt mě ta antropologie bavila a baví, a kdyby byla ta možnost, tak bych ji třeba dělala i na akademické půdě. Dvakrát jsem si třeba žádala o GA UK, který jsem nedostala. Výzkum jsem si nějak pokryla z Fondů mobility a z různých dalších programů, které mi byly schopné zaplatit to, abych udělala terénní výzkum. A také z vlastních peněz. Ale že člověk píše články, píše disertaci, na to se jenom hodně těžko grantují peníze – a jak to mám dělat, když musím platit nájem a musím něco jíst. Tohle mě fakt štve a mrzí mě, že jsem se na ten doktorát nepřihlásila někam do zahraničí, kde bych byla dva nebo tři roky, věnovala bych se tomu naplno a mohla jsem to mít hotové a mít zkušenost ze zahraničí. Myslím si, že podmínky českých doktorandů jsou prostě hrozně špatné. Je to nefér. Nechci to nějak omlouvat, určitě jsem to mohla stihnout rychleji, ale pak to dopadá tak, že hodně lidí doktorát vůbec nedodělá a přijde mi hodně nefér, že jim to pak někdo vyčítá.

Doktorát tedy studuješ na FHS, uvažovala jsi, že bys ho studovala v Čechách, ale ne na FHS?

V Čechách ne. Chtěla jsem tu antropologii a tady není tolik možností. Měla jsem i pocit, že v Praze jsou i nejlepší lidi, co se týče toho, kdo mi může vést disertaci. V rámci České republiky ne, ale pak třeba ve druháku jsem uvažovala, že bych zkusila Fulbrighta nebo že bych se přihlásila někam úplně jinam do zahraničí – ale tam je samozřejmě také vždycky ten problém toho, jak to zafinancovat, jestli by člověk dosáhl na nějaké granty nebo stipendia...

My jsme se toho už dotkly, ale vzpomeneš si na nějakého učitele, nebo obecně na lidi, kteří tě ovlivnili během studia?

Na magistru mě ovlivnil můj vedoucí diplomky, Radan Haluzík, ale ten už na fakultě není. Vedl mi diplomku a vedl také různé terénní praxe pro studenty, které byly hodně inspirativní a ještě víc mě nadchly pro terénní výzkum. Vzal nás na Balkán tam, kde dělal terénní výzkum on sám a prostě nám ukazoval ta místa a mluvil o tom, jak probíhal jeho výzkum. Měli jsme tam i praktické cvičení, i když ono je hrozně těžké se terénní výzkum naučit, ale když člověk někde je a vidí, jak to prostě v praxi vypadá – to pro mě bylo dost důležitý. Taky mi hodně pomohl [Marek Halbich](#), protože jsem chtěla dělat výzkum v Mexiku a všichni říkali – no Mexiko, je to daleko, to bude těžký... Ale Marek Halbich řekl, jasně, to zařídíme – takže to byla neocenitelná pomoc. Komunikoval za mně třeba s tou mexickou univerzitou a psal mi doporučení a tak podobně. [Yasar Abu Ghosh](#) měl skvělé přednášky a samozřejmě mně ovlivnila a ovlivňuje moje školitelka [Terka Stöckelová](#). Je hodně náročná, ale myslím, že je to v něčem dobře, že se svým studentům věnuje a nutí je se někam posouvat. S Terezou máme nepovinný doktorandský seminář, kde si navzájem komentujeme texty a to považuju za věc, která by vlastně spíš měla být povinná a hrozně oceňuju, že tohle někdo dělá „navíc“, i když nemusí. A na závěr určitě [Petra Ezzeddine](#). Sama dělá spoustu věcí mimo fakultu, ne jen tu akademickou práci, motivuje studenty, aby to dělali taky, snaží se jim ukázat, že to jde a zároveň má to pochopení i pro to, že se při studiu musí chodit do práce. Pro mě je důležité, že tam je někdo, kdo má pochopení, rozumí tomu a snaží se motivovat studenty, aby to vydrželi a že to za to stojí.

Ty jsi novinářka a mě by zajímalo, jestli tě na to FHS nějak připravila.

Novinařina je docela oblíbené zaměstnání absolventů naší fakulty.

Já tedy nejsem úplně fulltime novinářka, ale píšu hodně. Stoprocentně, myslím, že antropologové jsou často lepší novináři než vystudovaní novináři. Je to možná drzé, ale myslím si to. Jednak z metodologického hlediska, protože se člověk naučí být vnímavý a všimnout si i nenápadných věcí, nebo třeba dělat rozhovory způsobem, kdy svému respondentovi nepodává odpovědi na otázky. To je určitě do jisté míry otázka talentu, ale jako antropolog si člověk takové věci i hodně natrénuje. Takže skutečně praktické metodologické věci a druhá věc je – my jsme od bakaláře, ale i na antropologii – vždycky museli hodně číst a pak psát o tom, co jsme přečetli, a není lepší způsob, jak se naučit psát, než hodně číst a psát. Já mám hodně kamarádů, kteří pracují v médiích a ti, co vystudovali žurnalistiku, tak si stěžují, že tam málo psali, a když mluvím o tom, kolik my jsme na FHS toho přečetli a napsali, tak jsou vlastně hodně překvapení a říkají – tohle po nás vůbec nikdo nechtěl. Jasně, že se člověk nenaučí řemeslo jako takové, třeba různé novinářské žánry, historii a teorii, ale já jsem se třeba potom přihlásila na nějaké kurzy nebo jsem neměla problém se to doučit sama a myslím, že to asi není tak podstatné jako prostě „umět psát“. Přemýšlení o té věci a psaní, které mě naučilo studium antropologie, to je neocenitelné. Není to náhoda, že nás v médiích skončí tolik. A taky si myslím, že je to tím, že se člověk přes ten výzkum dostane k zajímavým tématům, o kterých ví, že jsou podstatné a cítí, že je důležité zprostředkovat nějaké porozumění. I když to třeba nebyl jeho primární záměr, tak ho to nutí psát, protože má pocit, že ví něco, co je důležité a má pocit, že by to lidi měli taky vědět a navíc to dokáže to popsat.

Dlouhodobě se věnuješ tématům migrace. Jak se vyrovnáváš s přístupem české veřejnosti k tomuhle tématu? Není to svým způsobem nevděčná práce?

Je i není. Zrovna minulý týden jsem tvrdila, že chci emigrovat. :) Spoustu lidí to nějak trápí a dotýká se to jich. Problémem ve veřejné diskusi není jenom migrace, to je jenom jeden z průvodních jevů – ale když se podíváme třeba do Polska nebo Maďarska, tak v těch politických změnách směrem k autoritářství jsou sociální vědci první na ráně. Všude to teď slyšíme – ti zbyteční studenti humanitních oborů – z těch se stal takový obětní beránek. Jenže paradoxně právě proto si člověk uvědomuje o to víc, jak je to důležité. O to víc máš potřebu o tom mluvit a upozorňovat, jak to je nebo není a upozorňovat na nějaké hlubší věci v pozadí. Já jsem se tomu tématu migrace hodně věnovala právě v rámci médií. Je to komplexní tematika, která se nedá pochopit přes noc a je třeba, aby se o tom vyjadřoval někdo, kdo chápe tu komplexnost. Chápu, že to spousta lidí nechce dělat, že to vzdají, ta veřejná odezva není jen veřejná odezva, ale často i nějaký zásah do soukromí a pocitu bezpečí, protože ta veřejná debata o těchto tématech je opravdu vyhrcoaná. Já to beru tak, že o to víc je to důležité a naopak mě to motivuje.

A máš tedy pocit, že někteří novináři, kteří o tom informují zkresleně a někdy úplně šíleně, že je to kvůli tomu, že nemají třeba to správné vzdělání? Myslíš, že kdyby prošli antropologií, že by tomu rozuměli lépe? Nebo proč myslíš, že to tak je?

Proč novináři informují o migraci, tak jak informují je důležitá a složitá otázka a těch faktorů je tam víc. Jeden z nich je, že tady ta migrace vůbec nebyla téma a vůbec se o ní nepsalo před rokem 2015. Když je člověk třeba redaktor v nějakých novinách a pokrývá politiku, tak jsou témata, o kterých si prostě musí něco zjistit, vyžaduje se po něm, aby o tom psal. Musí vědět základní informace o domácí politice, o sociální politice, ekonomické situaci. Není to jen o tom, že

má nějaké svoje téma, musí být v obraze. Jenže co se týče té migrace, tak tady nikdo v obraze být nemusel, protože to prostě tady nikoho nezajímalo. Naopak, vysvětlit lidem, že migrace je téma, které se nás nějakým způsobem dotýká, bylo hrozně složité. Lidi se pak najednou přes noc octili v situaci, že to bylo desetkrát denně na titulce, oni o tom museli začít psát a fakt nevěděli nic, neznali základní pojmy, nevěděli, kdo je migrant a kdo je uprchlík a přesně podle toho to pak vypadalo. Takže si myslím, že to byla tahle nepřipravenost. Taky si myslím, že v těch médiích je spousta lidí, kteří mají zájem a uvědomují si zodpovědnost a mají i kapacity na to psát kvalitně, ale podmínky českých novinářů, to je něco jako podmínky českých doktorandů. :) S migrací je třeba ten problém, že málokterá redakce má lidi, které může poslat do zahraničí – a psát například o balkánské uprchlické trase z Prahy je dost nemožné. Ale když v té redakci nejsou peníze nebo není ochota tam toho člověka poslat, tak to není úplně jeho chyba, ale je to prostě nějaké strukturální nastavení toho, jak český mediální trh funguje. Na druhou stranu je pravda, že jedna z nejlepších věcí, co tady vznikla, byl speciál na Aktuálně.cz, který psal Michal Pavlásek, a to je antropolog. Michal dělal na Balkáně svůj terénní výzkum a v roce 2015 se pak jako jeden z prvních prostě sebral a odjel tam. A popsal skvěle, co se tam děje a určitě na tom byl významně znát ten antropologický vhlad do věci, který má. Jenže možná právě proto, že není novinář, tak se mohl sebrat a jet tam a pak si říct – já o tom napíšu, ale člověk, který tady sedí fulltime v redakci, tak ho nepustí. To je ten problém. Novináři nutně nejsou neschopní, ale podmínky, ve kterých pracují, zdaleka nejsou ideální.

Sára Wienerová

7. 8. 2017